

De Herald

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 23 Juni 1891 (Staatsblad N. 124.)

Zondag 4 September 1910. N. 1705

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE; Bureau: Warmoesstraat 93, te Amsterdam.
Insendingen, die later dan Dinsdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f 1.25, voor België per jaar f 2.50 bij vooruitbetaling, voor het verdere buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f .10. Abonnementen worden aangenomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaars, Postdirecteuren enz.
Advertenties: van 1 tot 6 regels f 1.25, voor elken regel meer f .50. Aanvragen en vermelding van Heidegaven f .13 per regel.

„De gedachten der volken.”

De HEERE vernietigt den raad der heidenen; Hij brekt de gedachten der volken.
Psalm 33 : 20.

Steeds machtiger dreunt de golfslag van de „Publieke Opinie”, en steeds duidelijker dringt het tot ieders besef door, dat er niet alleen een denken van den eenling, maar ook een denken van de massa is, en dat dit denken van de groote menigte vaak den gang van het leven beheerscht.

De Psalmist noemt dit „de gedachten der volken”; in geheel denzelfden grondtoon, als waaruit in den tweeden Psalm geroepen wordt: „Waarom bedenken de volken ijdelheid?” Niet alleen wat ge doet, maar ook wat ge denkt is een werkelijke macht in het leven, en als Jesaja in zijn slotkapittel ons het eind der dingen voortekent, laat hij ons zien, hoe Gods gedachten bestaan en de raadselachtige Heeren verwerkelijkt worden, maar betuigt hij hiertegenover van wat tegen God inwoelde: „Te samen zullen zij verteerd worden, spreekt de Heere, hun werken en hunne gedachten.”

Nu zijn in het Oude Testament „de volken” schier altoos alle heidenen, saamgenomen in hun tegenstelling tegen Israel. Er woelen in die volken onderscheidene gedachten, maar bovenal is er één gedachte, die hun allen gemeenschappelijk is, en die één gemeenschappelijke gedachte is en blijft, dat Gods volk er onder moet, en dat Jehovah geen God is.

Er is, zoo toont profetie en psalmist ons telkens, ook in een volk een hart, en in dat hart van het volk is een gedichtsel, en uit dat gedichtsel van 't hart der volken komen de volksgedachten op, en veel meer nog dan door uitwendig geweld worden de volken door die toongevende volksgedachten beheerscht.

Zeg dus niet dat de Heilige Schrift van de „Publieke Opinie” nog niets af weet, alsof pas in onze dagen dat gemeenschappelijke oordeel der groote menigte ware opgekomen. Veel eerder moet omgekeerd gezegd, dat hetgeen de Schrift omtrent de „gedachten der volken” betuigt, veel dieper gaat. De Publieke Opinie is en blijft een *Opinie*; een dagvlinder die zich gedurig vernietigt; uit gerucht ontvoert; zwevend in de oppervlakte; door wie het eerst en het laudst roept, gestempeld; en op gansch onverantwoordelijke wijze spelend met het lot der natie. Er gaat een leiding van de Publieke Opinie uit, maar een leiding die in handen is van gansch onverantwoordelijke personen. De Publieke Opinie zoekt haar kracht in het oordeel over de bijzonderheden in het leven, maar zonder in den wortel der dingen door te dringen. Ze kan en moet ten goede zijn, in zoverre ze steunt wat edel en wrakt wat onheilig is; maar gewoonlijk is ze voor zoo principieel oordeel te zeer aan arrest gespeld. Ze leeft bij den dag, ze jaagt naar wat prikkelen kan, en gaat daarom liefst af op indrukken. Om haar diepteel tot in den bodem van het leven te doen sinken, heeft ze geen tijd.

En juist daartegen nu staat profetie en psalmodie over. Wie haar leidt en drijft is de Heilige Geest. Vandaar dat hetgeen gebeurt en voortvalt hier bijzaak, de drijfveer die uit diepte den stoot geeft, hoofdzakelijk is. Hier wordt daarom naar den grondtoon van het leven, naar de gedachte niet van een enkel jaar of een enkelen kring, maar naar de gedachte van heel een volk in der eeuwen loop van zijn bestaan gevraagd, en wordt voor alle dingen gevraagd of die gedachten van uw volk tegen God ingaan, dan wel den naam des Heeren groot maken.

Voor ons is de kennis der gedachten zelfs van ons eigen volk uiterst moeilijk te verkrijgen. Die gedachten toch, die omgeven uw volk leiden, uit zich langzaam; schuilen meest achter hetgeen in het gebeurde des levens de aandacht boeit; en alleen de knier kan ze peilen. Een volk is zoo zelden zichzelf bewust van wat het wil, bedoelt en najaagt. En daarom wijst Profetie en Psalmist er gedurig op, dat alleen God weet, wat er in 't hart van een volk woelt en omgaat. Dat het met een volk is, zooals 't is met een enkel persoon. „Gij doorgrondt en kent me, o Heer, Gij verstaat van verre mijn gedachten”. De profetie had daarom de heerlijke roeping, om in den naam des Heeren het volk aan zich zelf te ontdekken en het gedichtsel van de gedachten zijns harten voor de ooren van het volk te openbaren. Die taak nam thans de Heilige Schrift over. In den grond der zaak toch is het één gedachte, die vroeger en nu de volken bewoog en be-

woogt. Het was toen en het is nu in alle talen of een gedichtsel des harten dat uit God is, of een vernieuwing der zondige gedachte die tegen God ingaat. Waar de Heilige Schrift nog als een levend Woord onder de volken werkt, is daarom de zelfkennis van het volk zooveel groter, dan waar de geest van het volk van de Schrift vervreemd is. Ook het gedichtsel van het hart van het volk wordt tenslotte alleen bepaald door den stand, dien het tegenover zijn God inneemt. De wereld begrijpt dit niet, en verbaast er zich over, dat de religie nog steeds zoo machtige factor in het leven blijft; maar de Schrift toont dat 't niet anders kan. Waar de Heilige Geest leidt, is kennis tot van de diepste roerselen van het hart der natie; waar de geest der wereld den toon aangeeft, leidt zelfverblindheid gestadig tot zelfbedrog.

Ook het volk is daarom in zijn grondgedachte verdeeld. Eenzijds is de zelfkennis een welbewust streven om de grondgedachte van het volk in het heilig spoor te leiden, en anderzijds is er de zelfverblindheid, die nooit weet waarheen, gedurig het spoor bijster is en daarom telkens een nieuw spoor inslaat. En de diepste grondtoon is en blijft daarbij steeds, om het volk als volk zijn God te doen vreezen, of te vervreemden van de vrees des Heeren. Bij de wereld slechts een *opinie*, bij wie leeft uit de diepe volksgedachte een zich leiden laten door een stuwend grondbeginsel, dat aan het leven een doel geeft en met vasten tred op dat doel doet afgaan.

Ge zijt er daarom niet mee van af, zoog in uw gezin en in uw enger kring den levendsten heiligh, en de heilige gedachte tegen de publieke opinie overstellen. Ook zij behoort tot uw volk, en draagt voort dit volk de medeverantwoordelijkheid. Ge bezondigt u daarom aan uw volk, zoo ge om uw volk u niet bekommert, en het u niet aantrekt, welke de gedachten zijn die in uw volk den toon aangeven en uw volk leiden.

Zeker, de groep van belijdende Christenen kan zoo klein zijn, dat ze op het volk in zijn geheel nauwelijks een leidend invloed kan uitoefenen. Maar zoo is het onder ons volk thans niet. Er was een tijd dat al wie Christus als zijn Koning beled, zich in zijn schuilhoeken verborg en alle gemeenschap met het publieke leven afsneed. Maar die tijden zijn voorbij. Het volk des Heeren is uit zijn schuilhoeken te voorschijn gekomen, het neemt weer deel aan de publieke zaak, het mag weer invloed op het lot van heel ons volk uitoefenen. Maar juist daarmee steeg dan ook onze dure verantwoordelijkheid.

Ge kunt u van uw volk niet afzonderen. Ge behoort er toe. Ge zijt er ingeboren en uit opgekomen. Dat volk bestaat niet zonder u, en zij niet zonder dat volk, en daarom moet ook u gedurig de levensvraag prikkelen, welke de gedachte is die ons volk beziel en leidt. En op die gedachte moet ook gij met uw denken, met uw spreken, met uw getuigen een rusteloos invloed uitoefenen.

Voor het verkeerde, voor het afgedoolde, voor het zondige van die grondgedachte van uw volk moet u oog steeds klaarder en helderder opengaan, en ook gij persoonlijk moet u verantwoordelijkheid gevoelen, om nooit dit verkeerde in de gedachte van uw volk te voeden en te bestendigen, maar veeleer omgekeerd, om het te bestrijden, om het te keer te gaan, en steeds, waar ge kunt, er de ware, de heerlijke, de van God u ingegeven volksgedachte voor in de plaats te stellen. Alle prediking moet elken Sabbath opbouw de ware volksgedachte met kracht aandringen om althans in onze eigen kring de heilige gedachte van ons volk weer veld te doen winnen.

Maar hierbij mag het niet blijven. Ook als ge de wereld ingaat, moet ge steeds als een getuige van Christus gekend worden. Niet om tegen de valsche publieke opinie een andere *opinie*, maar om tegen die opinie het sekere en vaste getuigenis des Heeren over te plaatsen.

Ieder onzer heeft invloed. De stroom van de gedachten van een volk vloeit uit druppelen saam, en elk onzer heeft zijn druppelken in dien stroom ten goede te mengen. Ge hebt dit te doen door uw leven en wandel, door uw daad en actie, maar ook door uw spreken en getuigen, door uw protest en door uw woord. En zoo een ieder die Christus als zijn Koning belijdt, hierin getrouw is, wordt vanzelf en ongemerkt de gedachte van uw volk omgezet. Als de Christenen maar spreken, getuigen en protesteren durven, komt er van zelf een keer in de grondgedachte van uw volk, en ditzelfde volk dat een tijdlang afwierf

en leefde uit gedachten die tegen onzen God ingingen, zal weer een volk worden, dat, gelijk in de dagen onzer vaders, in den grondtoon van zijn bestaan geen ander bedoelen kent, dan den naam des Heeren te verheerlijken.

Voor Kootwijks Scholen.

In hartelijken dank ontangen door Ds. Houtagars: Van den heer H. Rollman te Bodegraven van N. N. f 5; van den heer K. Visser, correspondent der Unie te Marken, gift van 't Unie-Comité te Marken f 1.
Dringend verzoeken wij onzen scholen te willen gedanken.

D. HULLEMAN, secr.

Officiële Berichten.

CENTRALE PASTORALE CONFERENTIE.

De Centrale Pastorale Conferentie zal D. V. gehouden worden Dinsdag 20 September c. k. te Utrecht, in „Irene”, Heistraat.

Aanvang des voormiddags te 10 uur.

De volgende onderwerpen zullen door een referaat worden ingeleid.

1. De praktische opleiding van predikanten en het hoofddoel der Classicale examina, door Prof. L. Lindeboom van Kampen.

2. Het hoofddoel der Classicale examina is: onderzoeken, of de candidaat geschikt kan worden bekwaam en geschikt te zijn voor de praktijk van het herder- en leeraar-amt in de gemeente des Heeren.

3. De tegenwoordige „practische opleiding” aan de scholen der theologie is niet voldoende tot voorbereiding voor zulk een classicaal examen.

4. Tot voldoende praktische opleiding voor al het werk des amts in de gemeente is onuitvoerbaar: eendrachtige werking en samenwerking van de school (van Curatoren, Docenten en Studenten) en van de Kerk (kerkeraden c.a. en herders en leeraars); in aansluiting aan goede voorbereidende vorming in het huisgezin, de school, de catechisatie, en de vereniging.

5. Wat hebben de Geref. Kerken te doen inzake Art. 171 der Grondwet met het oog op de komende Grondwetsherziening? door Ds. A. Steijning van Naarden.

De rechtsgrond van de betaling der Staats-subsidies aan de Kerken en hare leeraars, ligt niet alleen in art. 171 der Grondwet, maar evenzoo in historische rechten en verplichtingen. De eerste alinea van art. 171 legt den Staat de verplichting op tot betaling van subsidies, die bij de afkondiging der Grondwet werden genomen. De tweede alinea verleent den Staat, tegenover leeraars, welke tot nog toe geen of een niet toereikend traktement ontvingen, een bevoegdheid van moreel obligatorisch karakter.

De vraag, of onder deze leeraars ook verstaan moeten worden leeraars van godsdienstige gezindheden, na 1815 gelastueerd, werd tot heden niet principieel, doch uitsluitend op praktische gronden, ontkennend beantwoord.

Art. 171, den Staat aanspreekend, geeft tot wilkeking handelen, historische verplichtingen onteker makend, is in strijd met het beginsel van gelijkheid, die de Staat krachtens art. 163 en 169 der Grondwet, jegens de onderscheidene kerkelijke gezindheden heeft in acht te nemen, en pleegt onrecht tegenover de Kerken, die na 1815 zijn gelastueerd.

Alhoewel de oplossing dier kwestie hoofdzakelijk op Staatsrechtelijk terrein moet gezocht worden, ligt 't nochtan op den weg der Gereformeerde kerken, omdat ook aan haar in deze zaak van Staatswege onrecht geschiedt, zigt tot de Overheid te wenden, met het dringend verzoek, dat dit onrecht wordt weggewonnen, zoo mogelijk in den weg van afrekening, waarbij ook aan de Gereformeerde kerken het haar wettig toekomend eedfelde worde gegeven, of anders op zulk een wijze, als de Overheid mocht goedgevinden, mits de rechten en vrijheden der Kerk onaangetast blijven.

De verwerping, door de Eerste Kamer, van de aanvraag voor subsidie voor een 17en predikant te Rotterdam, noodzaakt de Regering, bij de komende Grondwetsherziening, in zake art. 171, ook tegenover de Gereformeerde kerken, tot een principieel beslissing te raken, om welke reden het in het belang van de Gereformeerde kerken is, zich thans tot de Overheid te wenden met bovengemeld verzoek.

3. Ook zal in bespreking worden gebracht een voorstel van dezen inhoud en strekking:

De Centr. Pastor. Conferentie te doen opgaan in een jaarlijkse vergadering van predikanten, en daartoe te vormen een „Vereniging van Geref. predikanten in Nederland”. Het doel der Vereen. is aldus omschreven in het concept, dat op de Conferentie in '20 geheel wordt medegedeeld:

1. een jaarl. Centrale Conferentie te houden, tot bespreking van theologische onderwerpen, en van onderwerpen betreffende het christelijk en kerkelijk leven.

2. een blad, of tijdschrift, uit te geven. Een bestaand tijdschrift kan worden overgenomen.

3. te bezorgen of te steunen de uitgave van Theol. geschriften in ons land.

4. en verder te doen wat op den weg der Vereen. ligt tot ontwikkeling van de Theologie, tot onderlinge opwekking en versterking, en bevordering van den bloei der Kerken.

Het lidmaatschap zal kosten f 1 per jaar. Toegang tot de Conferentie hebben alle ambtsdragers en leden van de Geref. Kerken, tegen betaling van f 0.50 entree.

Varia. Indien de tijd het toelaat, worden nog de volgende onderwerpen in bespreking gebracht:

a. Hoe moet de verhouding zijn tusschen de Kerken en de Vereenigingen, die met haar arbeid de komst van Gods Koninkrijk bedoelen?

b. Wat is, zoowel uit theoretisch als uit praktisch oogpunt, het verschil tusschen Art. 55 onzer Dordtsche Kerkenorde, oud, en dat artikel zooals het op de Gen. Synode te Utrecht in 1905 gewijzigd werd?

c. Hebben wij ook een roeping te vervullen tegenover de ethisch-critische propaganda, door Theologische en andere lectuur? en zoo ja, welke?

d. Welk is het onderscheid tusschen de leer der Schepping volgens den Bijbel en die volgens de natuurkundige wetenschap?

e. Is de verkiezing van afgevaardigden naar de meerdere vergaderingen, en ook de wijze van benoeming, gelijk die op de Gen. Synode geschiedt, zóó als die behoort te zijn?

f. Hoe komen wij aan een voldoende getal goede studenten in de Theologie?

g. Hebben de leden der gemeenten niet een bijzondere roeping te vervullen in betrekking tot Christen-studenten aan de openbare Universiteiten, en ook in betrekking tot den Militairen stand, tot welken onze Christen-soldaten en matrozen in het leger en op de vloot behooren; en zijn zij zich wel van die roeping bewust?

h. Welke is de betekenis van den boekhandel voor het Koninkrijk Gods?

Kort verslag van de vergadering der classis Gorinchem, gehouden op Woensdag 3 Augustus 1910 te Gorinchem in de Kerkeraadskamer der Geref. kerk.

1. Ds. Verrij opent als consulens van de roepende kerk Hardinxveld de vergadering met het zingen van ps. 25 : 2, lezen van ps. 103 en gebed.

2. Bij het onderzoek der lastbrieven blijken alle kerken wettig vertegenwoordigd. Een paar dienaren des Woords waren afwezig, waarvoor de redenen gehoord worden.

3. In het moderamen krijgen zitting: als praeses Ds. Steinhart, als scriba Ds. Verrij, als assessor Ds. Bouwman.

4. De notulen worden gelezen en goedgekeurd. Aan de classis Dordt zal worden verzocht in vacatuurdiensten de kerken van onze classis te willen helpen.

5. De praeses spreekt hierop een seer waardevol woord naar aanleiding van het verscheiden van Ds. J. van Andel, emeritus-dienaar des Woords van de kerk van Gorinchem. Ds. Lindeboom spreekt hierop een woord van dank.

6. Ingekomen is: a. een schrijven van een broeder uit een der kerken. Wordt behandeld bij art. 41 D. K.; b. twee stukken uit een andere kerk. Waar deze verband houden met de zaak, waarvoor door de vorige classis een commissie naar die kerk was afgezonden, wordt eerst namens die commissie rapport uitgebracht. Een van die stukken is niet ontvankelijk. Naar aanleiding van het andere wordt besloten een deputatie te zenden.

7. De geldelijke zaken worden veriffend.

8. Rapport wordt uitgebracht van de particuliere synode van Z.-Holland ten Z.

9. Bij het onderzoek naar art. 41 D. K. verkracht Vriesen hulp van de predikanten der classis vanwege de kranke van Vriesen's leeraar.

10. De vacatuurbrieven worden geregeld.

11. Onder dankzegging van Ds. van der Vlies wordt de vergadering gesloten.

Namens de classis:
Ds. BOUWMAN, assessor.

Kort verslag van de vergadering der Geref. Kerken in de classis Brielle, gehouden te Hellevoetuis op Woensdag 3 Aug. 1910.

1. Ds. Dekker opent de vergadering laat Ps. 89 : 1 zingen en gaat, na het lezen van Ps. 84, voor in gebed.

2. Uit het onderzoek der geloofsbriefjes blijkt, dat alle Kerken, behalve Melissant, zijn vertegenwoordigd. Aan een vierstal diakenen wordt keurstem verleend.

3. Het moderamen bestaat uit Ds. Dekker praeses, Ds. Taal assessor en Ds. v. Duin scriba.

4. De notulen der vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

5. Ingekomen stukken: Schrijven van den scriba der laatstgehouden particuliere Synode van Zuid-Holland (ten Zuiden) dat de classis Brielle is aangewezen voor de saamroeping der eerstvolgende particuliere Synode voornoemd; idem van een echtpaar te Middelharnis, doorgezonden naar den Kerkeraad aldaar; idem van Ds. Delfos.

6. Ds. v. Lummel brengt rapport uit van de laatstgehouden particuliere Synode. Naar aanleiding hiervan worden enkele regelingen getroffen, o.a., dat de Kerk van Hellevoetuis met de saamroeping belast is van de eerstvolgende particuliere Synode van Zuid-Holland (Zuid.). Als plaats van samenkomst wordt Hellevoetuis gekozen.

7. Ds. Esselink rapporteert namens de commissie voor de herziening van het classicale quotum. Aan de commissie wordt opgedragen, hare desbetreffende voorstellen tijdig ter kennis van de verschillende kerken te brengen voor behandeling op de volgende classicale vergadering.

8. Pausse. Verschillende gelden worden geleend.

9. 't Onderzoek naar art. 41 D. K. O. levert niets bijzonders op.

10. De volgende deputaten worden benoemd: Actuaris en correspondent: Ds. v. Duin; sec.

Ds. Kok; quaestor Ds. Mol; sec. Ds. Esselink. Kas hulpbehoevende studenten: Ds. Kok; sec. Ds. v. Duin. Hulpbeh. Kerken: emer. pred. Ds. Esselink en Mol en Ond. P. v. d. Berg van Spijkenisse. Niet-ontkomen Kerken en Zending: Ds. Kok; sec. Ds. v. Lummel. Examina, buitengewone vergadering, Ds. v. Lummel, Mol en Smallegange. Approbatie Pred. attesten: de Kerken Nieuw-Helvoet en Zuidland. Consulent-schap en vacaturedienst: Ds. Kok en v. Lummel. Toelicht op oefenaars: Ds. Esselink en Ond. J. C. Borgdorff. Theologische school en Vrije Universiteit: Ds. Esselink; sec. Ds. v. Duin. Prov. weeshuis: Ond. J. C. Borgdorff; sec. Ond. P. Borgdorff. Informatiebureau: Ds. Aalberts en Mol. Kerkvriende Ring A: Ds. Esselink en Dekker; sec. Ds. Taal. Ring B: Ds. Aalberts en Mol; sec. Ds. Smallegange.

11. De vacaturediensten worden aldus geregeld: Bommel: Oct. Ds. Dekker; Nov. Ds. Taal. Hellevoetuis: 4 Sept. Ds. Smallegange; 16 Oct. Ds. Aalberts. Middelharnis: Oct. Ds. Mol. Rockanje: Sept. Ds. v. Duin; Oct. Ds. Esselink. Tinte: Sept. Ds. Kok; Oct. Ds. v. Lummel.

12. Aan de kerkvisitatoren van ring A wordt verzocht bijzonder aandacht te schenken aan de Kerk van Melissant.

13. Nadat Ps. 119 : 17 is gezongen, gaat Ds. Taal voor in dankzegging.

Namens de classis:

W. E. v. DUIN, scriba.

Ouddorp, 8 Aug. 1910.

Buitenland.

Spanje. Strijd tegen Rome.
In Spanje is de strijd tegen de Roomsche kerk in volen gang — in Spanje, het land der inquisitie, het land waarin tegenwoordig nog het canonieke boven het burgerlijke recht gaat, waar de geestelijkheid oppermachtig scheen. Op het voetspoor der Franse radicalen gaat de Staat maatregelen nemen tegen de geestelijke orden en wil hij volledige vrijheid van uitoefening van den godsdienst waarborgen, terwijl nog voor weinige maanden de Protestante schone moeder des Konings niet gedaan kon krijgen, dat een harer eigene vertrekten tot kapel werd ingericht.

De minister-president Canalejas heeft den strijd tegen Rome met groote energie aangebonden. Roomsche beoogingen tegen zijn plannen heeft hij met kracht weten tegen te houden. De Spaansche gezant bij het Vaticaan is teruggeroepen, nadat de paus de Spaansche Roomschen tot het bieden van wederstand tegen de nieuwe staatsorde had aangespoord. Toch schijnt de diplomatische hand met het Vaticaan nog niet geheel doorgesneden zijn.

Het is van ons niet te verwachten dat wij dit optreden tegen Rome toetschen in Duitschland heeft de z.g. „Kulturkampf” Rome minder kwaad gedaan, dan de Evangelische kerk. En in Frankrijk heeft de strijd tegen Rome onzaglijk veel zedelijke schade aangericht. In Duitschland viel de „Kulturkampf” en de soogenaamde civiele wetgeving samen met een verschrikkelijke zedelijke verachtering van het volk.

Een tijd van strijd kan de kerk tot zegen zijn, wanneer zij er door leeren mag. Of dit in Spanje het geval zal zijn, is de vraag. De Spaansche geestelijkheid is nog verstrikt in allerlei beschouwingen, die de critiek en tegenstand der liberalisten uitlokken. De sociale noodden beschouwt zij als een openbaring van armoede, waardoor gelegenheid gegeven wordt om wel te doen. Armoede is een deugd. Dat menschen in nood verkeeren is goed, want daardoor wordt den Christenen de gelegenheid geboden zich te oefenen in de deugd van het aalmoezen geven. De wetenschap is een nuttelooze last op den smallen weg naar den hemel. De staat is goed om de kerk te beschermen. Het uitoefenen van een aardsch beroep is op zijn best beschouwd een noodzakelijk kwaad.

Wij weten zeer wel dat vele Roomschegezinden, ook in Nederland, zullen zeggen, dat dit een spotbeeld is van datgene wat het Roomsche Spanje leert. Ook houden wij er ons van overtuigd, dat vele Spaanschegeestelijken van geheel andere gedachten zullen zijn; doch de Spaansche geestelijkheid over het algemeen genomen is niet vrij van de hierboven aangeduide denkbeelden.

In Barcelona zijn zeer rijke kloosters waarin arbeiders voor een hongerloon werken, terwijl andere vrouwen geen werk kunnen vinden, omdat de concurrentie met dit klooster niet volgehouden worden kan. Het goed in de doode hand neemt toe, de onkennde onder het volk eveneens, terwijl de kerk de noodige middelen beït om elke man of vrouw die niet leeren of schrijven kan te laten onderwijzen, doch deze daarvoor niet gebruikt. Zij wil niet dat hetgeen thans rustig is, in beroering gebracht worden. Zij wil *quies non movetur*. De liberalistische leiders willen echter niet dat Spanje bij andere volken zal achter staan; de overheid wil ontwikkeling — en zoo is het conflict ontstaan. Wat het eind daarvan zijn zal? De liberalen zeggen: de zege is ons. De staat zal evenals in Frankrijk triompheren. De Roomschegezinden beweren, dat de koning met zijn kroon speelt. Maar in elk geval, de ellende, die in Frankrijk het gevolg geweest is van de anti-clericale politiek, welke men meer dan dertig jaar lang gevolgd heeft, doet ons er ver van verwijderd zijn om ons er in te verblijden, dat de Roomsche kerk in Spanje een strijd op leven en dood met de liberalistische elementen in dat land moet strijden. Wij weten zeer wel, dat in Spanje